

Among personal conditions is usually called the presence of an individual: a complicated inner world and actualization of this complexity; a complex and developed hierarchy of needs and motives; high level of development of feelings and values; difficultly organized and developed cognitive structure, the ability of the individual to self-reflection and self-reflection.

Originality. *Particularly worth noting is the problem of the transformation of personal conflict into neurotic conflict. The inherent conflicts of experience become the source of the disease in the case when they occupy a central place in the system of personality relationships. It can not change the conflict so that pathogenic stress disappeared and a rational way out of such a situation was found. Such conflict is the leading place in human life, it turns out to be insoluble for it and, by prolonged, creates affective tension that exacerbates contradictions, enhances difficulties, increases instability and agility, deepens and painfully captures feelings, reduces productivity and self-control.*

Conclusion. *On the basis of systematization of theoretical approaches to the problem of personal conflict in the context of socialization of the person it is established that the psychological reality of this phenomenon determines the complex interaction of external and internal factors. The most productive approach to the systematic study of their interaction is the situational approach, which allows to include in the analysis of the descriptive and functional characteristics of personal conflict. Personality conflict is considered as an important, necessary psychological mechanism of personality transformation in the social situation of maturation and is a specific subjective form of reflection of contradictions between the requirements and conditions of socio-cultural reality and personal needs and resources personality.*

Key words: *conflict; the consequences of personal conflict; personal conflicts; types of conflict; personal and situational conditions; experiences; the level of development of psychological contradiction.*

*Одержано редакцією 12.04.2017
Прийнято до публікації 19.04.2017*

УДК 316 (045)

ЗОБЕНЬКО Наталія Анатоліївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
початкової освіти, Черкаський національний
університет імені Богдана Хмельницького,
Україна
e-mail: nsagarda07@gmail.com

РЕАБІЛІТАЦІЙНО-ВИХОВНА РОБОТА ШКОЛИ З ДІТЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ ВІДХИЛЕННЯ В ПОВЕДІНЦІ

Анотація. *Обґрунтовано доцільність проведення своєчасної реабілітаційно-виховної роботи в закладах освіти з метою попередження відхилень у поведінці учнів. Особливу увагу акцентовано на надання допомоги дитині в реалізації її індивідуального потенціалу, особистісному становленні як повноцінного громадянина суспільства. Наголошено, що одним із найважливіших завдань є забезпечення соціального самовизначення дітей, яке залежить від реалізації двох важливих умов: залучення дітей у реальні соціальні відносини, стимулювання в них особистісного ставлення до діяльності та самореалізація у процесі соціальної взаємодії.*

Ключові слова: *діти з відхиленнями в поведінці; дезадаптовані діти; вразливі соціальні групи; дезадаптація; психолого-педагогічна і соціальна реабілітація; психолого-педагогічні діагностико-корекційні програми; соціально-педагогічні програми ресоціалізації; діагностика; перевиховання; реабілітаційно-корекційна робота.*

Постановка проблеми. В Україні останніми роками в усіх сферах життя й освітнього процесу відбуваються зміни, які приводять до різноманітних поведінкових

відхилень у дітей, посилюється тенденція до збільшення кількості дезадаптованих учнів, особливо вразливих соціальних груп: внутрішньо переміщених осіб; дітей, які пережили травму чи втрату (зокрема, унаслідок стихійного лиха або війни); дітей, які зазнали насилля; дітей із девіантною, адиктивною, делінквентною поведінкою; ВІЛ-інфікованих дітей з особливими освітніми потребами, що пов'язано зі складними політичними, соціально-економічними умовами, які склалися в суспільстві. Актуальність цієї проблеми зумовлена необхідністю здійснення реабілітаційно-виховної роботи школи з дітьми, які мають відхилення в поведінці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки психолого-педагогічна і соціальна робота збагатилися численними науковими доробками щодо проведення реабілітаційно-виховної роботи школи з дезадаптованими дітьми з урахуванням ключової ознаки вразливості. На даний час вивчення дезадаптації дітей і молоді здійснюють психологи (Л. Дзюбка, В. Каган, А. Лучинкіна, Н. Максимова, Л. Новікова, І. Сабазнадзе, Г. Федоришин) і соціальні педагоги (А. Андрійчук, М. Галагузова, І. Петрюк, М. Рожкова, М. Шакурова, Л. Шипіцина). Реабілітаційна діяльність із підлітками постає в центрі уваги соціологічних (Н. Гусак, Т. Мусійчук), педагогічних досліджень (Б. Алмазов, С. Белічева, М. Бурмака, М. Вайзман, А. Гордеева, І. Зверева, І. Козубовська, С. Коношенко, Г. Лаврентьева, О. Молчан, В. Мороз, В. Ніколаєва, В. Оржеховська, А. Петринін, О. Петрошук, Є. Пліско, Г. Товканець, Т. Хижаєва, І. Цушко, Ю. Чернецька, В. Шпак).

Актуальність окресленої загальної проблеми сприяє визначенню **мети статті**, що полягає в обґрунтуванні особливостей реабілітаційно-виховної роботи школи з дітьми, які мають відхилення у поведінці.

Виклад основного матеріалу. Як бачимо, більшість неповнолітніх із девіантною поведінкою – це соціально дезадаптовані діти, стосовно яких слід проводити реабілітаційну роботу з метою запобігання процесу подальшої соціальної деформації особистості цих неповнолітніх, повернення їх до повноцінного життя в соціумі.

Відзначимо, що стан дезадаптації можна розглядати з різних позицій [1; 2; 3]. По-перше, це відносно короткочасний ситуативний стан, який є результатом впливу нових, незвичних подразників середовища і який сигналізує про порушення рівноваги між психічною діяльністю і вимогами середовища, спонукає до переадаптації. У цьому розумінні дезадаптація – необхідна складова процесу адаптації. По-друге, дезадаптація може бути досить складним і тривалим психічним станом, що викликаний функціонуванням психіки на межі її регулятивних можливостей, який виражається в неадекватній реакції й поведінці особистості. Саме цей вид дезадаптації характерний для неповнолітніх із девіантною поведінкою, так само, як і шкільна дезадаптація, яка проявляється в невідповідності соціопсихологічного і психофізіологічного статусу дитини вимогам шкільного навчання, оволодіння якими стає утрудненим, а іноді й неможливим.

Ще більш глибоким ступенем дезадаптації є соціальна дезадаптація, яка характеризується відчуженням від основних інститутів соціалізації – сім'ї і школи, і яка в найбільшій мірі характеризує дітей із девіантною поведінкою.

Учені зауважують на доцільності проведення реабілітаційно-виховної та корекційної роботи з дезадаптованими дітьми. Психолого-педагогічна і соціальна реабілітація розглядається нами як комплекс заходів соціальної підтримки і діагностико-корекційних програм із подолання різних форм дезадаптації неповнолітніх, інтеграції їх у соціум, які нині здійснюються різними установами, організаціями, службами [4; 5; 6; 7; 8].

Залежно від характеру дезадаптації в реабілітаційних заходах, які здійснюються відповідними інститутами і службами, у першу чергу, освітніми закладами, домінують або психолого-педагогічні діагностико-корекційні програми, які виявляють і виправляють дефекти психічного розвитку, включаючи як пізнавальну сферу, так і особистісні властивості, або ж соціально-педагогічні програми ресоціалізації,

відновлення соціального статусу дитини в системі міжособистісних відносин, переорієнтацію референтних установок. Так, стосовно неповнолітніх із пограничним рівнем психічного та інтелектуального розвитку провідними є методи корекційно-розвивального навчання, що дозволяють виправити відхилення в пізнавальній сфері.

При психосоціальній дезадаптації важливе місце відводиться адекватно обраним психосоціальним технологіям і психотерапевтичним методикам, що допомагають ефективно розв'язувати індивідуально-психологічні проблеми. При соціальній дезадаптації використовуються програми щодо включення неповнолітніх у систему нових соціальних відносин, які виконують функції інститутів ресоціалізації, формують нові позитивні життєві плани і прагнення. Проте в усіх випадках важливе значення надається діагностичній роботі, бо саме від її результатів залежить вибір реабілітаційно-корекційної програми [9; 10].

У багатьох випадках в однієї й тієї самої дитини можна виявити кілька видів дезадаптації, тому, очевидно, що чітко розмежовувати реабілітаційні заходи реально більше теоретично, ніж практично. Як правило, їх доводиться використовувати в комплексі, тобто різні форми і методи будуть представлені в кожній із реабілітаційних програм, але в залежності від домінуючого виду дезадаптації, пріоритет надається найбільш адекватним у даному випадку технологіям реабілітації.

Значна роль у роботі з дезадаптованими дітьми належить школі. У нових умовах соціально-формування, виховна місія школи не нівелюється, а навпаки, повинна відчутно посилитися. У ситуації кризи дитинства, соціальної невлаштованості й недостостньої захищеності значної частини населення, сімейного неблагополуччя, агресивності соціального середовища системі освіти доводиться, поряд із традиційними для неї функціями навчання і виховання, актуалізувати, розширити і поглибити інші функції. Серед них, насамперед, слід відзначити: а) соціально-адаптивну і соціально-стабілізаційну, яка забезпечує включення учня в реальні соціальні відносини, надає підтримку, відкриває життєві перспективи для кожного випускника, пом'якшує соціальну напругу і соціальні конфлікти; б) соціально-перетворювальну, яка забезпечує підготовку молодих людей до свідомого життя в умовах демократичного суспільства, ринкових відносин; в) соціально-захисну, яка передбачає захист прав і гарантій усіх дітей, особливо тих, які перебувають у неблагополучних сім'ях або позбавлені батьківського піклування; г) реабілітаційну, що пов'язана з турботою про фізичне і психічне здоров'я дітей, а іноді навіть із виживанням; д) культуротворчу, яка передбачає прилучення учнів до культурних надбань у широкому розумінні, оскільки практика показує, що нині засоби масової інформації, установи культури, найближче середовище не здатні впоратися з цими завданнями, а в багатьох випадках мікросередовище навіть негативно впливає на формування культури юної особистості [11, с. 69].

Основою реабілітаційно-виховної роботи школи з дітьми, які мають відхилення в поведінці, є надання допомоги дитині в реалізації її індивідуального потенціалу, у становленні повноцінного громадянина суспільства. Одним із найважливіших завдань у цій роботі є забезпечення соціального самовизначення дітей, яке залежить від реалізації двох важливих умов. Перша з них – це залучення дітей у реальні соціальні відносини, виникнення в них особистісного ставлення до діяльності, яке включає об'єктивний і суб'єктивний компоненти: об'єктивний – це власне діяльність особистості, суб'єктивний – ставлення особистості до даної діяльності. Діти, які включаються в реальні відносини, орієнтуються на свої ідеальні уявлення про ці відносини. Другою умовою є самореалізація дітей у процесі соціальної взаємодії. Ця умова передбачає надання можливості дитині більш повно розкрити себе у відносинах з іншими.

Перевиховання відбувається тільки на основі активності самої дитини у взаємодії її з навколишнім соціальним середовищем. Головне – досягти ціннісно-рефлексивної поведінки, яка передбачає самооцінку вчинків дитини.

Аналіз праць багатьох учених [12; 13; 14; 16] дає підставу зробити висновок, що в роботі з дезадаптованими, схильними до девіантної поведінки учнями, слід керуватися певними принципами. Так, основними умовами реалізації принципу орієнтації на позитивне в поведінці і характері учня є такі: стимулювання самопізнання учнем своїх позитивних рис; формування моральних почуттів при самооцінюванні своєї поведінки; постійна увага до позитивних вчинків; довір'я до учня; формування в учнів віри в можливість досягнення поставлених завдань; оптимістична стратегія у визначенні виховних завдань; урахування інтересів учнів, їхніх індивідуальних смаків, захоплень, пробудження нових інтересів та ін.

У практичній діяльності реалізація цього принципу передбачає дотримання ряду правил: переважання позитивних оцінок в аналізі поведінки учня; повага до учня; захист інтересів учня, надання йому допомоги у розв'язанні його особистих проблем; пошук варіантів вирішення педагогічних завдань учня як пріоритетне завдання педагогічної діяльності; формування педагогом у класі, школі, групі гуманістичних відносин, які не допускають приниження гідності дітей.

Принцип соціальної адекватності виховання вимагає відповідності змісту і засобів виховання соціальної ситуації, у якій проходить перевиховання учня з девіантною поведінкою. Умовами реалізації даного принципу є такі: урахування особливостей соціального середовища учня при вирішенні виховних завдань; координація взаємодії соціальних інститутів, які впливають на особистість учня; забезпечення комплексу соціально-педагогічної допомоги дітям; урахування різноманітних чинників навколишнього соціального середовища; корекція інформації, яку сприймають учні, у тому числі, і від засобів масової інформації.

У практичній діяльності цей принцип передбачає дотримання таких правил: виховний процес будується з урахуванням реалій соціальних відносин учня; школа не повинна обмежуватися вихованням учня в навчальному закладі, слід широко використовувати реальні чинники соціуму; необхідна постійна корекція негативних впливів навколишнього середовища; усі учасники виховного процесу повинні взаємодіяти.

Принцип індивідуалізації виховання дітей із девіантною поведінкою передбачає визначення індивідуальної траєкторії соціального розвитку кожного учня, визначення спеціальних завдань, які відповідають індивідуальним особливостям учня. Умовами реалізації принципу індивідуалізації є такі: моніторинг змін індивідуальних властивостей учня; визначення ефективності впливу фронтальних підходів на індивідуальність кожного учня; вибір спеціальних засобів педагогічного впливу на кожного учня; урахування індивідуальних властивостей учня, його інтересів при виборі виховних засобів; надання учням можливості вільного вибору способів участі в позаурочній діяльності.

У практиці педагогічної діяльності цей принцип реалізується при дотриманні таких правил: робота з важковиховуваними дітьми повинна орієнтуватися на всебічний розвиток кожного з них; успіх виховних впливів при роботі з одним учнем не може негативно позначитися на вихованні інших; вибір виховних засобів здійснюється у строгій відповідності з індивідуальними властивостями; пошук способів корекції поведінки учнів повинен вестися тільки на основі взаємодії з ними; спостереження за ефективністю виховного впливу на кожного учня повинно визначати сукупність виховних засобів, які використовуються педагогами.

Принцип соціального загартування важковиховуваних дітей передбачає включення вихованців у ситуації, які вимагають вольових зусиль для подолання негативного впливу соціуму, вироблення певних способів цього подолання, обов'язково адекватних індивідуальним особливостям учня, формування соціального імунітету, стресостійкості, рефлексивної позиції. Умовами реалізації принципу соціального загартування є такі: включення учнів у розв'язання різних проблем соціальних відносин

у реальних і штучно створених ситуаціях; діагностування вольової готовності до адекватного сприйняття системи суспільних відносин; стимулювання самопізнання учнів у різних соціальних ситуаціях, визначення своєї позиції і способів адекватної поведінки в різних ситуаціях; надання допомоги учням в аналізі проблем соціальних відносин і варіативному проектуванні своєї поведінки у складних життєвих ситуаціях.

У педагогічній діяльності цей принцип реалізується при дотриманні таких правил: проблеми відносин дітей потрібно вирішувати з дітьми, а не за них; не обов'язково створювати завжди ситуацію успіху, адже важкий шлях до успіху – запорука успішного життя в майбутньому; не тільки радість, але й страждання, переживання виховують людину; у людини не проявляться вольові зусилля в майбутньому, якщо вони не сформується в дитинстві; не можна передбачити всі життєві труднощі, але слід виховувати готовність до їх подолання.

Результати досліджень учених свідчать, що в реабілітаційно-корекційній роботі з дезадаптованими дітьми варто одночасно впливати на їхню інтелектуальну, мотиваційну, емоційну, вольову, предметно-практичну, екзистенційну сферу, а також сферу саморегуляції. Так, у інтелектуальній сфері виховна робота з дітьми з девіантною поведінкою спрямовується на здобуття ними знань про моральні цінності: моральні ідеали, принципи, норми поведінки (гуманності, справедливості, чесності, відповідальності, самокритичності). У ціннісно-сміслових утвореннях наявне як моральне значення (зміст) суспільних явищ, так і орієнтири поведінки, які виступають основою моральних оцінок. Завдяки їм коригуються і організуються поведінка і діяльність особистості.

Вплив на мотиваційну сферу полягає у формуванні правомірності і обґрунтованості адекватного ставлення до моральних норм: повага до людей; правильне співвідношення особистих і суспільних інтересів; прагнення до ідеалу; правдивість, смисл життя; ставлення до своїх обов'язків; потреба в інших людях. Відзначимо, що знати, що слід робити, – ще не означає хотіти це робити. Нові мотиваційні утворення виникають не у процесі засвоєння, а в результаті переживань, що тісно пов'язано з формуванням емоційної сфери. В емоційній сфері учнів слід формувати характер моральних переживань, що пов'язані з нормами або відхиленнями від норм та ідеалів: жалість, співчуття, довір'я, вдячність, сором і т.п.

У вольовій сфері формуються морально-вольові устремління в реалізації моральних вчинків: сміливості, принциповості, наполегливості у відстоюванні моральних ідеалів. Тут важливим є не тільки те, що особистість ставить перед собою певні цілі, але й те, як вона їх реалізує, на що здатна піти особистість ради досягнення мети. Прийняття рішення – це тільки вибір альтернатив на раціональній основі, але і вольове вирішення протиріч, психічна стійкість по відношенню до труднощів. Прояв активності, ініціативність, вимогливість до себе – це все особливі якості особистості, які формуються на вольовій основі.

У сфері саморегуляції необхідно формувати моральну правомірність вибору: самооцінку, самокритичність, самоконтроль, рефлексію. Саморегуляція здійснюється як система внутрішнього забезпечення дій при наявності багатьох зовнішніх умов, можливостей, завдань. Саморегуляція є наслідком неособобленості і замкнутості суб'єкта діяльності, а необхідності для суб'єкта співвідносити свої дії з діями інших, із поставленими завданнями і подіями, які мають місце в реальному житті. Саморегуляція досягається в підлітковому, іноді тільки в юнацькому віці, проте роботу з інформування слід починати вже в молодших школярів.

У предметно-практичній сфері слід розвивати в учнів здатність здійснювати моральні вчинки, уміння оцінювати моральність вчинків; уміння оцінювати поведінку інших з погляду моральних норм. Особистість обирає той спосіб застосування своїх здібностей, який виражає її готовність до оволодіння певними видами діяльності та їх успішного здійснення. У свою чергу, цей спосіб залежить від сформованості екзистенційної сфери.

В екзистенційній сфері вимагається сформувані свідоме ставлення до своїх дій, стремління до морального самовдосконалення, любов до себе та інших, розуміння моралі, турботу про красу душі і тіла. Ця сфера допомагає дитині вступати в певні відносини з іншими людьми, характеризується вміннями управляти цими відносинами. Позичії та орієнтації, за допомогою яких індивід вступає у відносини зі світом, визначають сутність його екзистенційної сфери. Ця сфера виконує функцію відбору ідей, позицій, ціннісних орієнтацій. Важливими цілями розвитку позитивної Я-концепції і самоповаги є розвиток чуйного ставлення до людей, формування навичок соціальної взаємодії. Слід підкреслити, що загальноосвітні школи, працюючи з дезадаптованими дітьми, забезпечують цим виконання важливих завдань профілактики девіантної поведінки серед неповнолітніх.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасна ситуація в суспільстві передбачає посилення виховних, особистісно-формуєчих функцій школи як основного освітнього закладу, вимагає, щоб школа була не просто навчальною, а особистісно-розвивальною, виховною системою, яка створює умови для соціального становлення дитини, включення її в систему суспільних відносин, усебічного розвитку як вільної, творчої особистості. Разом із тим, ключовим завданням роботи залишається пошук шляхів інтеграції та взаємодії всіх соціальних інститутів, служб, громадських організацій у забезпеченні комплексної реабілітаційно-виховної роботи з дітьми, які мають відхилення в поведінці.

Список використаної літератури

1. Дзюбко Л. В. Психологічні особливості ранньої шкільної дезадаптації і шляхи її подолання : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Л. В. Дзюбко. – Київ, 2000. – 196 с.
2. Коробейников И. А. Диагностика школьной дезадаптации / И. А. Коробейников, Н. Г. Лусканова – Москва : Академия, 1995. – 245 с.
3. Маршинина Б. А. Клиническая психология в социальной работе / под ред. Б. А. Маршинина. – Москва : Академия, 2002. – 224 с.
4. Шаграев О. А. Детский практический психолог. Программы и методические материалы / под ред. О. А. Шаграева, С. А. Козловой. – Москва : Академия, 2001. – 256 с.
5. Фирсов М. В. Психология социальной работы : Содержание и методы психосоциальной практики / М. В. Фирсов, Б. Ю. Шапиро – Москва : Академия, 2002. – 192 с.
6. Безбородова Н. Я. Психокоррекция личности младшего подростка с отклоняющимся поведением средствами игровой деятельности : автореф. дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Н. Я. Безбородова. – Москва, 1997. – 16 с.
7. Алмазов Б. Н. Психологические основы педагогической реабилитации / под ред. Э. Ф. Зеер. – Екатеринбург : Изд-во Урал. Гос. проф. пед. у-та, 2000. – 310 с.
8. Козубовська І. В. Рання профілактика протиправної поведінки неповнолітніх (психолого-педагогічні аспекти) : дисертація ... доктора педагогічних наук : спец. 13.00.01 «Теорія і історія педагогіки» / І. В. Козубовська ; Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1996. – 421 с.
9. Непомнящий Н. И. Психодиагностика личности / Н. И. Непомнящий. – Москва : ВЛАДОС, 2001. – 192 с.
10. Минияров В. М. Диагностика и коррекция характерологических свойств личности / В. М. Минияров. – Москва : АО «Корпорация Федоров», 1997. – 120 с.
11. Основы социальной педагогики / под ред. П. И. Пидкасистого. – Москва : Педагогическое об-во России, 2002. – 160 с.
12. Шакурова М. В. Методика и технология работы социального педагога / М. В. Шакурова. – Москва : Академия, 2002. – 277 с.
13. Детский практический психолог. Программы и методические материалы / под ред. О. А. Шаграева, С. А. Козловой. – Москва : Академия, 2001. – 256 с.
14. Воспитание трудного ребенка / под ред. М. И. Рожкова. – Москва : ВЛАДОС, 2001. – 240 с.
15. Запобігання відхиленням у поведінці школярів / за ред. Б. С. Кобзаря, Е. І. Петухова. – Київ : Вища школа, 1992. – 143 с.
16. Зобенько Н. А. Особливості реабілітаційної роботи школи з дезадаптованими дітьми / Н. А. Зобенько // Імідж сучасного педагога. Науково-практичний освітньо-популярний журнал. – Полтава, 2008. – № 9–10 (88–89). – С. 19–22.

References

1. Dziubko, L. V. (2000). *Psychological peculiarities of early school maladaptation and ways to overcome it*. Kyiv (in Ukr.)
2. Korobeinykov, Y. A. (1995). *Diagnosis of school disadaptation*. Moscow: Academia (in Russ.)
3. Marshynyna, B. A. (2002). *Clinical psychology in social work*. Moscow: Academia (in Russ.)
4. Shagraev, O. A. (2001). *Children's practical psychologist. Programs and methodological materials*. Moscow: Academia (in Russ.)
5. Firsov, M. V. (2002). *Psychology of Social Work: Content and Methods of Psychosocial Practice*. Moscow: Academia (in Russ.)
6. Bezborodova, N. Y. (1997). *Psychocorrection of the personality of the younger adolescent with deviant behaviour by means of gaming activity*. Moscow (in Russ.)
7. Almazov, B. N. (2000). *Psychological foundations of pedagogical rehabilitation*. Ekaterynburg: Ural (in Russ.)
8. Kozubovska, I. V. (1996). *Early prevention of juvenile delinquency (psychological and pedagogical aspects)*. Uzhhorod (in Ukr.)
9. Nepomniashchye, N. I. (2001). *Psychodiagnostics of personality*. Moscow: VLADOS (in Russ.)
10. Myniarov, V. M. (1997). *Diagnostics and correction of character personality traits*. Moscow: Corporation Fedorov (in Russ.)
11. Pidkasisty, P. I. (2002). *Fundamentals of Social Pedagogy*. Moscow: Pedagogical Society of Russia (in Russ.)
12. Shakurova, M. V. (2002). *The methodology and technology of the work of a social pedagogue*. Moscow: Academia (in Russ.)
13. Shagraev, O. A. (2001). *Children's practical psychologist. Programs and methodological materials*. Moscow: Academia (in Russ.)
14. Rozhkova, M. I. (2001). *Education of a difficult child*. Moscow: VLADOS (in Russ.)
15. Kobzar, B. S. (2002). *Prevention of deviation in the behaviour of schoolchildren*. Kyiv: Higher school (in Ukr.)
16. Zobenko, N. A. (2008). *Peculiarities of the rehabilitation work of the school with maladapted children*. Poltava: Imidzh suchasnoho pedahoha (The image of a modern educator), 9–10 (88–89), 19–22 (in Ukr.)

Abstract. Zobenko N. A. Rehabilitation and educational work of a school with children who have deviations in behavior

Introduction. In recent years in Ukraine, there are changes in all spheres of life and education, that lead to a variety of behavioral abnormalities in children, intensifies the tendency of increasing the number of disadvantaged students, especially in vulnerable social groups. The actuality of the research is determined by the need for the rehabilitation and educational work of the school with children who have deviations in their behavior.

Purpose. Substantiate the peculiarities of the rehabilitation and educational work of the school with children who have deviations in their behavior.

Results. The great majority of minors with a deviant behaviour are socially disadaptive children and adolescents, in respect of which the rehabilitation work should be carried out in order to prevent the process of further social deformation of the personality of these minors, their returning to the full-fledged life in the society.

Psycho-pedagogical and social rehabilitation is a complex of measures of social support and diagnostic and correctional programs for overcoming various forms of disadaptation of minors, their integration into the society, which nowadays are carried out by various institutions, organisations and services. Depending on the nature of disadaptation, in rehabilitation measures dominate either psycho-pedagogical diagnostic and correctional programs or socio-pedagogical programs of re-socialization. The basis of the rehabilitation and educational work of the school with children who have deviations in behaviour is helping a child with the implementation of his individual potential, in the formation of full rights citizen of a society.

Originality. Re-education only takes place on the basis of the activeness of the child himself in the interaction with the surrounding social environment. The main thing is to achieve a value-reflexive behaviour, which involves the self-assessment of the child's actions. In work with disadapted students who are prone to deviant behaviour, certain principles should be guided.

In rehabilitation and correctional work with the disadapted children it is necessary to make an influence simultaneously on their intellectual, motivational, emotional, volitional, subject-practical, existential sphere, as well as the sphere of self-regulation.

Conclusion. *Thus, the current situation in the society supposes the strengthening of the educational, personality-forming functions of the school as the main educational institution, it is required the school to be not just tutorial-educative, but a personality-forming educational system, which creates conditions for the social formation of a young man, the inclusion of him in a system of social relations, a comprehensive development of a free, creative personality.*

Key words: *children with deviations in behaviour; disadaptative children; vulnerable social groups; disadaptation; psycho-pedagogical and social rehabilitation; psychological and pedagogical diagnostic and correctional programs; social-pedagogical programs of re-socialization; diagnostics; re-education; rehabilitation and correctional work.*

*Одержано редакцією 26.04.2017
Прийнято до публікації 03.05.2017*

УДК 913:(2) (045)

ЗОБЕНЬКО Ольга Володимиріна,
магістр кафедри туристичної інфраструктури
та сервісу УжНУ, Україна
e-mail: nsagarda07@gmail.com

ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОГО ТУРИЗМУ НА ЗАКАРПАТТІ

Анотація. *Обґрунтовано необхідність розвитку мистецького туризму на Закарпатті. Показано, що саме орієнтація на мистецький туризм стає однією з реальних можливостей економічного, соціального і культурного піднесення. Особливу увагу акцентовано на музеї художнього профілю. Цей напрям діяльності пов'язано з інтерпретацією різних видів і жанрів образотворчого мистецтва, які виступають для музейних відвідувачів джерелами естетичної, духовної, історичної інформації. Доведено, що важливим є поєднання традиційних та інноваційних технологій і форм репрезентації творів мистецтва.*

Ключові слова: *мистецький туризм; соціальні функції музеїв; принципи і напрями роботи з музейними відвідувачами різного віку; традиційні та інноваційні форми музейної роботи; музейна педагогіка; музейна психологія; застосування Інтернет-технологій.*

Постановка проблеми. Сучасний туризм стає глобальним чинником розвитку цивілізації, одним із складників економіки, соціальної сфери, духовної культури. Процеси, що відбуваються в туристичній індустрії світу, позначилися й на розвитку туризму в Україні. Нове розуміння культури в суспільному розвитку й усвідомлення необхідності збереження культурного різноманіття у світі, розширюють перспективи культурно-пізнавального туризму як ресурсу регіонального розвитку, а також впливу на соціальну і культурну сферу, екологію, зовнішньоекономічну діяльність і міжнародні відносини. Це пов'язано з тим, що в сучасному світі туризм із переважно економічного явища перетворюється на соціальний і культурний феномен. З урахуванням строкатої регіональності України, актуальним стає вивчення впливу культурно-пізнавального туризму на розвиток окремих регіонів, зокрема Закарпатської області.

Серед розмаїття напрямів туристичної діяльності останнім часом у рамках культурного туризму виокремлюється так званий мистецький туризм. Незважаючи на всі труднощі, наш час є періодом розвитку нових тенденцій у культурному житті Закарпаття, тому орієнтація на мистецький туризм стає однією з реальних можливостей економічного, соціального і культурного піднесення. Саме мистецький туризм на Закарпатті має певні здобутки і значні перспективи.